

Rövid szóbeli a bmondónak az „Öt és feles” 2010.08.20-i adásához

Augusztus 20-án, az államalapítás ünnepén egy önálló, egy órás adással emlékezünk meg az 1000 éves magyar államiságról. Alkotmányjogi szempontból áttekintjük az államélet fejlődését Szent-Istvántól napjainkig. Közjogi értékelés szól a mai alkotmány értékeiről és hiányosságairól, majd bepillantást nyerhetők egy alkotmányreform kihívásaiba és menetébe.

Dr. Kukorelli István egyetemi tanár, volt alkotmánybíró és Kolláth György műsorvezető beszélgetése este 6-kor hallható.

Felvezetés a web-re az „Öt és feles” 2010.08.20-i adásához

Augusztus 20-án, az államalapítás emléknapján, nemzeti ünnepünkön önálló adással emlékezünk meg az 1000 éves magyar államiságról. Alkotmányjogi szempontból áttekintjük annak fejlődését napjainkig. Múlt, jelen és jövő keretezi ezt az adást. Szó lesz tehát Szent-Istvánról, az Aranybulláról, Werbőczyről, az 1848-as törvényekről és külhoni egybevetésekről. A rendszerváltó Magyar Köztársaság keletkezésének, fejlődésének állomásai kapnak tanulságos elemzést. Közjogi értékelés szól a mai alkotmány értékeiről és hiányosságairól, majd bepillantást nyerhetünk egy alkotmányreform kihívásaiba és menetébe. Megpróbáljuk tárgyilagosan sorra venni az e tárgyú viták csomópontjait.

Vendégünk: Dr. Kukorelli István egyetemi tanár, volt alkotmánybíró, két egyetem alkotmányjog professzora. Miután a műsorvezető Kolláth György, egy csöppnyi futballra és feladványra is bizton lehet számítani.

Forgatókönyv az „Öt és feles” 2010.08.20-i adásához

Felvételről bár, de szép ünnepet: Szent-István-napot kívánok a KR hallgatóinak. A mikrofonnál Kolláth György. Rendhagyó ez a mai adás, s már a címe is az. Nem Hatos, csupán Öt és feles. Ünnepnapon ui. nincs Hatos, de augusztus 20-a sajátos ünnep. Az államalapítás ünnepe elválaszthatatlan I. István királytól, az államiságunk kezdetétől, így közvetve az alkotmánytól is. Derűs, laza péntek esti beszélgetés helyett megkísérlünk egy olyan adást szerkeszteni, amelynek egyetlen komoly témája az alkotmány(osság). Másként fogalmazva: mit jelent az országnak augusztus 20-a? Múlt, jelen és jövő foglalja keretbe ezt a műsort. Tartalma és megszólal(tat)ása részben újszerű, részben hagyomány-követő. Új elem az *Öt és feles cím*. Utóbbi nem a snapszra utal, hanem az eddigiektől eltérő karakterre. A futballban ez a kapus védett zónája, a kapukirúgás határa. Focira utalás lesz ma, de senki senkit nem rúg ki – remélhetőleg.

Bruttó egy órában áttekintjük az alkotmányt: fogalmát, eredetét, fejlődését, honi vargabetűit, jelenét és prognózisát. Cseppben a tenger: az alkotmány, mint esszencia és alapvető igazodási pont önkéntelenül is sokat elárul közállapotainkról, értékeinkről, kultúránkról. Műsorunkban új szaktekintély vezet végig minket ezen a szellemi-intellektuális kiránduláson: ő Dr. Kukorelli István.

Köszöntelek a stúdióban: szervusz Tanár úr! Szerényre fogott névjegykártyája szerint egyetemi tanár, volt alkotmánybíró. 20-án történetesen István- nap van. Ha ekkor tartod a névnapod, Isten éltesen sokáig! Az előbbihez pedig én teszem hozzá: Kukorelli tanár úr nem egy, az alkotmányjogászok közül, hanem „AZ ALKOTMÁNJOGÁSZ”. Aktív alkotmánybíró pályafutásáról közismert volt, hogy a legteljesebb alkotmányjogi felkészültséggel, háttérrel rendelkezett a testületen belül. Ezt döntés-előkészítései, párhuzamos indokolásai és különvéleményei hosszú időre hitelesítik. Kukorelli professzortól nem idegen a labdarúgás: nemsokára megtudjuk tőle, hogy aktívan focizik-e még, s ha igen, támadó vagy védő? Láttam játszani: alkatából, stílusából ítélve én inkább játékszervező középpályásra voksolnék. Szerénység, belátó emberi alapállás ritkán jár úgy együtt hatalmas jogi tudással, szintetizáló képességgel és sportemberi kiállással, mint önála. Egy mozzanat: gyakran vizsgáztatunk együtt Kukorelli tanár úrral az ELTE-n. Látom a vizsgázók megkönnyebbülését, ha őt a záróvizsga bizottságban találják. Ott, ahol egyébként volt már hamis bombariadó egy másik, rettegett számon kérő csapat összetételét látván!

Egy az egyben beszélgetünk tehát ma közös szenvedélyünkről, a „nagy” közjogról. Hagyomány viszont, hogy pártos részrehajlás, odakozmálás, üzengetés most sem és biztosan nem lesz. Ha ez másoknál sem tetszik, a magunk számára is tabu. Túl szép és túl fontos az alkotmány ahhoz, hogy

megpulykázunk, kiforgassuk. Újabban, bárhová megyek interjút adni, viszem magammal az Alkotmánytan köteteket (szerkesztette: Kukorelli István). Az elvakult párt-szateliták ellenében talán érv lehet: amit most tetszettek mondani, az magával a politika-semleges tankönyvvel, mint egyfajta közös etelonnal is ellentétes, azaz vizsgán bukást érdemelne. Ennek ellenére a közpolitikai megnyilatkozások zöme az oktatott egyetemi tananyaggal is szembe megy. Senkinek nincs koncessziója, hegemoniája az alkotmányt szóba hozni. Politikusok, tanácsadók kinyilatkoztatása mégis sokszor a „plafont teszteli”. Új alkotmányt vizionálnak, de nem ismerik a mait, sem a megújítás előfutárait. Szentkoronás bevezetőt álmodnának, de nem ismerik a hatályos alaptörvényt, melyben e jelkép ábrával és szöveggel épp’ a helyén van. Itt-ott jogászok is „cinkelnek”. Több meginterjúvolt 3 dolgot hanyagol egyéni ízű fejtegetésében: az alkotmány hatályos szövegét, a hozzá kapcsolódó AB-határozatok szemléljét és a tankönyvi tudnivalókat. Rémessé mindezt az teszi, hogy sok újságíró maga sincs tisztában a kérdésének elemi közjogi háttérével, kereteivel. /Üdítő kivétel az újságírók frontján Kálmán Olga, Lencsés Károly, Jakubász Tamás, Bodnár Lajos vagy Bolgár György, valamint a szövegíró: Sereg András./ Általában mégis vak vezet, sőt megvezet világtalant. Ebből az a látszat keletkezik, hogy, lám, már az alkotmányjogászok is megkerültek, eszik-ütik egymást. Kódót is oszlatunk tehát itt és ma – legalábbis a céljaink szerint.

A mai vendég tehát Kukorelli István professzor. Imponáló adatsor képződik róla, ha az ember beírja a nevét a keresőbe. Nem próbálkozom szemelvényezéssel, hanem elmondok vele kapcsolatban két jellemző esetet. 1) A tanár úr, a 90-es évek közepén, alkalmasint elsőként a rendszerváltozás után független alkotmányjogi szakvéleményt készített, fillérékért a nemdohányzók védelmét célzó törvénytervezethez. Máig hat két kulcs-mondata: dohányzáshoz fűződő alkotmányos jog nincsen, az legfeljebb a dohányosok köztársaságában volna. Mindez persze nem jelentheti a dohányosok teljes kiszolgáltatottságát sem. Ráadás, hogy akkoriban volt egy jeles szakmai lap: a Társadalmi Szemle, amit olyan koponyák szerkesztettek, mint pl. Bihari Mihály, Kukorelli István.

2) Az 1989-ből való alkotmánybírói törvény megsabta az alkotmánybíróvá jelölés kritériumait, s benne azt, hogy pl. a kiszemelt *kiemelkedő tudású elméleti jogász..(egyetemi tanár, az állam- és jogtudomány doktora)* legyen. Vitán felüli felkészültsége ellenére Kukorelli István addig nem ment bele a saját jelölésébe, amíg a professzori minőséget-szintet nem teljesítette. Alkalmasságban, korrekt feltételekben, a jog tiszteletében ui. nem lehet, illetve nála és akkoriban szóba nem jöhetett a megalkuvás, a félmegoldás.

Üdvözlöm tehát a KR stúdiójában Kukorelli Istvánt. Évtizedes ismeretségünk okán tegeződve beszélgetünk. *Térjünk vissza a futballra: mikor játszottál legutóbb, milyen eredménnyel, s mi a posztod? Hát, István én már jó ideje nem focizok, de azért megpróbálnék egy 11-esedet háritani. Addig nem halunk meg, míg ez sikerül, tehát hosszú életűek leszünk. Most viszont pár perc közszolgálati és kereskedelmi szünetet tartanunk.*

I. blokk: jogtörténet - alkotmányi nézőpontból

Nyissunk a kérdések kérdésével: sztalínista-e a hatályos alkotmányunk? És ha nem az, miért görcsölnek mégis sokan az igennel?

Egyáltalán: mi az alkotmány, mik a fő kritériumai, s mire való egy alaptörvény demokratikus és diktatórikus viszonyok közepette? Mióta van a modernkori értelemben vett alkotmány?

Vajon Szent-István „csak” államot alapított, közigazgatást teremtett vagy alkotmányt is adott az országnak?

Alkotmányjogi szempontból hogyan értékelhető az Aranybulla, majd Werbőczy Tripartituma?

Az 1848. évi reform-törekvések, illetve törvények közjogi szempontból milyen változást hoztak vagy indítottak el? Előrelépést hozott-e közjogilag is az ún. K. und K. világ?

*Mi volt a Szent-Korona-tan hatása és közjogi szerepe 1945 előtt? **Szent-Korona-tan és/vagy népszuverenitás** egy modern európai demokratikus jogállamban?*

Máig ható alkotmányos előképek az 1946. évi köztársasági törvényben?

Mivel jellemezhető az 1949-től 1989. október 23-áig terjedő pártállami időszak államjogi kép(let)e, és maradt-e belőle bármi napjainkig?

Rövid szünetet tartunk, de visszavárjuk a hallgatót.

II. blokk: alkotmányunk ma pro és kontra, nemzetközi kitekintésekkel, egybevetésekkel

Kontroll-panelként hívószavak: *szabad választási rend, parlamentarizmus, jogállamiság: főként jogbiztonság, hatalom-megosztás, új alkotmányos intézmények, miniszterelnöki típusú kormányzás,*

helyi önkormányzatiság, emberi jogok, piacgazdaság. Megvannak „darabra”, bár működésük lehetne jobb? Mi tény és igény mindebben? Van még hajtóerő ezekben és pl. a rendszerváltó törvényekben?

Aktuális kulcskérdés: az autonóm intézmények, független tisztségek éthosza vagy mítosza a meghatározó?

Két kiemelés: a) az alkotmánybíráskodás terítéken, külső és belső szemmel. b) amihez már jogunk van, közünk is lehet vagy lesz hozzá? A jogalkotás, az alkotmányozás görbe tükre torzít vajon? Van, lesz kiszámíthatóság és beszámíthatóság, a hatáskörön túlmutató nívó, stabilitás és felelősség a jog taposómalmában?

Néhány tanári szó egy-két neuralgikus pontról: véleménynyilvánítás szabadsága, gyülekezési jog, szükségesség-arányosság tesztje.

III. blokk: a jövő, a megújítás horizontja, lehetséges csomópontjai, dilemmái és időfaktorai

Gyors-mérleg Kulcsár Kálmántól Petrétei Józsefíg az új alkotmány előkészítésének állomásairól: miért nem jött össze eddig? **Most jön egy újabb, rövid szünet: jele pohár-kocogtatás!**

Áttekintés a 119/1996. (XII. 21.) OGY határozatban foglalt új alkotmány-koncepció fő tartalmáról, alkalmasságáról, elvetélt sorsáról, a 2/3-ról, a 4/5-ről és a népszavazással való alkotmány-megerősítés igényéről.

Mit üzen az EU Lisszaboni szerződése, Alapjogi Chartája, melyek nem hatottak megtermékenyítőleg honi közjogi viszonyainkra? A strasbourgi ítékezés jó „élesztő-e” a közjog honi fejlődésére?

Európa fejlett alkotmányaiából mint vehetnénk át: gazdasági-közpénzügyi alkotmányosság, alapjogi bíráskodás jobb módja, a joggal való visszaélés tilalma, ellenállási jog, két kamara? Az alkotmány „elosztotta” és egyfajta egyensúlyba állította a főhatalmat, a közjogi kompetenciát, ezért az átrendezés - pl. az államfői területen – érinthet-e intézményes összefüggést, garanciát? Régió, modern közigazgatási kép, kisebbségi képviselő, jogalkotási eljárási rend és felelősség vajon konyhakész-e immár, hogy azt csak panelként be lehessen építeni az új alkotmányban, avagy az ideológiai megközelítés kap elsőbbséget? Tud egyáltalán 2+3, azaz 5 párt 45 fős gyülekezete alkotmányt írni, amikor ma is nagy gond, hogy szerkesztésében, fogalmi rendjében, elrendezésében kaotikus a jelenlegi? '89-ben pár hét alatt kellett és lehetett megújított alkotmányt írni, arról, amiben sikerült megegyezni. Akkor ennyire tellett, de most nincs ok időzavarra! Nincs a sietségnek máig ható veszélye?

Van, készül diagnózis a lendületes alkotmányozási terápia előtt, alatt, mentén? Van már modern, európai állami és jogi koncepció, mely alaptörvényi megjelenítést kaphat? Lesznek, legyenek örök érvényű klauzulák az új alkotmányban, egyáltalán biztosítható az alkotmány stabilitása, tartós, korrekt értékrendje? Fél év vagy két év kell ahhoz, hogy tető alá hozzák az új alkotmányt? Rohanunk a forradalomba..., s mind e közben egy kapura játszunk... avagy nyomni és nyomulni kell, bármi áron. A mondabeli Midász király érintésére minden arannyá változott. Nehogy mi fordítva legyünk bekötve! Tanár úr, obligát kérdés: Téged felkértek már szakmai-tudományos közreműködésre? Ha igen, komolyan veszik javaslataidat? Ósi axióma: **az ész pesszimista, az akarat optimista. Súlyom László alkotmányjogi aforizmája volt: jogállamban a cél nem szentesíti az eszközt.**

Találtam egy vele egybecsengő intelmet. Egy nagy gondolkodó még a XIX. században jelezte: a türelmetlenség a lehetetlent kívánja, a célt eszközök nélkül. Vajon ki vallotta ezt? Még egy kis agytorna, vajon honnan való ez az idézet: „6. cikkely: „Továbbá, összepártolkodásból a nép tolvajnak senkit ne kiálthasson, mint eddig szokta vala.” Feladványként a hallgató eltöprenghet ezen. Köszönöm, hogy itt voltál: Kukorelli István tanár úr, és együtt köszönjük meg a hallgató figyelmét. Kellemes ünnepet, István-napot kívánunk az érintetteknek, a viszont hallásra 2 hét múlva.